

Agnieszka Tomalka

Przestrzenne różnicowanie procesów asymilacji Polonii w Nowym Jorku

W artykule dokonano próby analizy procesów asymilacji Polonii zamieszkującej Nowy Jork. W tym celu przedstawiono wybrane czynniki wpływające na tempo oraz różnicowanie zjawiska asymilacji nowojorskiej społeczności polonijnej. Przedstawiono genezę i rozwój tej grupy osób oraz jej obecne rozmieszczenie i wielkość. Przedmiotem badań są również procesy naturalizacji związane z przyjmowaniem amerykańskiego obywatelstwa, działalność instytucji i organizacji polonijnych, a także posługiwanie się językiem polskim przez polonijną społeczność Nowego Jorku oraz kultywowanie rodzimych tradycji.

Słowa kluczowe: Polonia, asymilacja, naturalizacja, Nowy Jork.

1. Wstęp

Społeczności polonijne są od dawna obiektem badań wielu nauk. Szczególne miejsce wśród tych badań zajmuje problematyka Polonii amerykańskiej. Zainteresowanie polonijną tematyką odnalazło swe odbicie również w literaturze naukowej. Niestety, mniej uwagi poświęcono Polonii nowojorskiej, w odróżnieniu od skupisk w Chicago, Cleveland, Detroit czy Buffalo (Leś 1981, Frysztacki 1986, Taras 1989, Walaszek 1994, Zych 2005).

W niniejszej pracy podjęto próbę scharakteryzowania procesów asymilacji Polonii nowojorskiej w ujęciu przestrzennym. Zjawisko asymilacji jest problemem dość złożonym i trudnym do uchwycenia w kontekście przestrzeni miasta. W tym celu zanalizowano wybrane czynniki wpływające na tempo oraz różnicowanie procesów asymilacji w polonijnej społeczności Nowego Jorku. Za najważniejsze uznano: okres tworzenia się pierwszych grup imigrantów w mieście, rozmieszczenie skupisk polonijnych i ich wielkość, procesy naturalizacji, używanie języka polskiego w codziennych kontaktach i w domu, działalność instytucji i organizacji polonijnych oraz kultywowanie polskich tradycji przez polonijną społeczność Nowego Jorku.

Jako metodę badawczą zastosowano badania kwestionariuszowe przeprowadzone we wrześniu 2010 r. oraz analizę danych statystycznych z Amerykańskiego Biura Spisowego. Badanie kwestionariuszowe objęło 123 osoby – w najważniejszej mierze pokolenie imigrantów z Polski. Wywiady przeprowadzono

głównie w trzech jednostkach osiedlowych¹ Nowego Jorku: w Greenpoincie, Ridgewood, Maspeth. Respondenci podawali również jako miejsce zamieszkania jednostki takie, jak: Middle Village, East Village, Williamsburg, Gramercy Park, Jamaica, Borough Park, Rockaway, Ozone Park, Kew Gardens oraz Staten Island (Tomalka 2011).

W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne z Biura Spisowego Stanów Zjednoczonych. Korzystano zarówno z informacji pochodzących ze spisu powszechnego (*US Decennial Census* 2000, 2010), jak i z danych szacunkowych (*American Community Survey*) dotyczących poszczególnych dzielnic i jednostek osiedlowych Nowego Jorku. Ze względu na dużą szczegółowość uzyskanych danych można stwierdzić, że informacje pochodzące z Amerykańskiego Biura Spisowego stanowią jedno z najważniejszych źródeł informacji o Polonii nowojorskiej.

2. Warunki powstania i rozwój społeczności polonijnej w Nowym Jorku

Jedną z licznych grup etnicznych, mających wpływ na tworzenie się etnicznego krajobrazu miasta, jest społeczność pochodzenia polskiego. Pierwsi Polacy wyemigrowali z Polski do ówczesnych kolonii holenderskich – Nowych Niderlandów i do Nowego Amsterdamu jako centrum tej prowincji – w XVII stuleciu. Byli to przeważnie ludzie wykształceni: kupcy, żołnierze, nauczyciele. Inicjatorem sprowadzenia osób z ziem polskich był Peter Stuyvesant (gubernator Nowych Niderlandów) (Piątkowska 2002).

W pierwszej połowie XIX w., w następstwie upadku powstania listopadowego przybyła do Nowego Jorku niewielka grupa Polaków (234 osoby) deportowanych przez władze austriackie. Skupieni początkowo w Nowym Jorku, stopniowo migrowali do innych miast: Bostonu, Albany, Filadelfii (nazwano ich „łacińskimi farmerami”) lub pozostawali w mieście, działając na rzecz niepodległości Rzeczypospolitej. Stopniowo dołączali do nich imigranci udający się do Stanów Zjednoczonych po upadku kolejnych powstań narodowych. W latach 70. XIX w. Nowy Jork zamieszkiwało ok. 2 tys. osób pochodzenia polskiego².

---

¹ Pod względem administracyjnym miasto Nowy Jork składa się z pięciu dzielnic (*borough*) – Brooklyn, Bronx, Manhattan, Staten Island oraz Queens. Każda z nich pokrywa się z odpowiednim hrabstwem stanu Nowy Jork, np. dzielnica Brooklyn to hrabstwo Kings. W skład dzielnic wchodzi mniejsze jednostki osiedlowe tzw. *neighbourhoods*. W Nowym Jorku znajduje się 329 takich jednostek.

² Miasto obejmowało wówczas tylko wyspę Manhattan. Dopiero w 1898 r. nastąpiło przyłączenie do Nowego Jorku obszaru: Brooklynu, Queensu oraz wyspy Staten Island. Przed inkorporacją dzielnic do miasta populacja nowojorczyków w latach 70. XIX w.

Byli oni skupieni głównie w południowej i wschodniej części miasta (Piątkowska 2002).

Na przełomie XIX i XX w., w związku z przemianami społeczno-ekonomicznymi zachodzącymi zarówno na terenie Europy, jak i w Ameryce, zwiększyła się fala emigracji z ziem polskich, lecz miała już charakter odmienny od poprzedniej – zarobkowy. Większość z grupy nowo przybyłych imigrantów skierowała się po dotarciu na teren Stanów Zjednoczonych do wielkich ośrodków przemysłowych w Chicago, Nowym Jorku, Milwaukee, Detroit, Pittsburgu, Cleveland i Buffalo, gdzie najłatwiej było o zarobek (Drzewieniecki 1979). Wraz z tą falą migracyjną można dopiero mówić o tworzeniu się polskich skupisk w obrębie Nowego Jorku, gdzie uformowała się polska dzielnica – Greenpoint. Spis powszechny z 1900 r. podawał liczbę ok. 54 tys. osób w Nowym Jorku, które urodziły się na ziemiach polskich. Koncentrowali się oni głównie na obszarze Greenpointu, zatrudniając się przede wszystkim w fabrykach i dokach wzdłuż East River. Mniejsza grupa osiedliła się również w okolicach Navy Yard, Williamsburga oraz na wschodnich terenach Brooklynu. Znaczna grupa Polaków zamieszkała także w Staten Island (Port Richmond, Elm Park, New Brighton oraz Travis). Pracowali głównie w portach, składach towarów, młynach, cementowniach (Piątkowska 2002).

Lata pierwszej wojny światowej oraz okres międzywojenny charakteryzowały się zmniejszonym napływem ludności polskiej do Stanów Zjednoczonych³ (Drozdowski 1979). Następowaly procesy powolnej dekoncentracji tradycyjnych skupisk. Przykładem może być południowy Manhattan, który wskutek wtórnych przemieszczeń opuściło ponad 5 tys. Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia. Grupa ta osiedliła się w północnej części Manhattanu, w Yorkville (Piątkowska 2002).

Migracje okresu drugiej wojny światowej i lat powojennych spowodowały osiedlenie się w Nowym Jorku dużej grupy tzw. żołnierzy. Była to w głównej mierze imigracja ideologiczna, której trzon stanowiła inteligencja. Grupa tych osób wykazywała się dużą aktywnością polityczną oraz organizatorską. Zakładali liczne instytucje oraz stowarzyszenia, które do dziś z różnym powodzeniem funkcjonują wśród polonijnej społeczności Nowego Jorku (Frančič 1988, Walaszek 2008).

---

wynosiła 942 292 osoby (U.S. Bureau of the Census, Campbell Gibson Table 10. Population of the 100 Largest Urban Places: 1870, June 1998, www.census.gov).

³ Jest to związane z powstaniem państwa polskiego, jego polityką ograniczenia fal emigracji oraz z polityką prohibicjonizmu emigracyjnego wprowadzonego przez rząd amerykański w latach 1921–1924 (tzw. prawa kwoty w ustawie Dillinghama i ustawie Johnsona) (Frančič 1988). Nie bez znaczenia był tu również ruch remigracyjny (Walaszek 1979).

Od połowy lat 50. do lat 80. XX w., w zasadzie nie występowała intensywna imigracja społeczności polskiej. Niemal całkowicie zamknięte granice Polski spowodowały brak większej emigracji (Roszkowski 2007). W tym okresie procesy asymilacji społeczności polonijnej przybierały znacząco na sile. Spora część emigracji dążyła do szybkiego zasymilowania się ze społeczeństwem amerykańskim, co dla wielu osób było tożsame z osiągnięciem wysokiego statusu społecznego; asymilacyjna polityka władz amerykańskich również była przyczyną nasilenia się takich procesów. Powolny awans społeczno-zawodowy spowodował rozproszenie przestrzenne ludności polskiej oraz wzmocnienie procesów asymilacji.

Na dekoncentrację tradycyjnych skupień ludności polskiego pochodzenia miał również wpływ zwiększony napływ ludności z Portoryko (*domestic migration*) oraz innych krajów Ameryki Łacińskiej. Zmienił się charakter etniczny wielu osiedli. Imigracje te zbiegły się z natężeniem napięć rasowych i wzrostem przestępczości w wielu miastach amerykańskich, gdzie duży odsetek mieszkańców tworzyła ludność afroamerykańska. Wskutek wzrastającej imigracji z krajów Ameryki Łacińskiej i państw azjatyckich, europejskie grupy etniczne, zamieszkujące Nowy Jork, przemieszczały się do innych dzielnic miasta oraz na tereny podmiejskie. Spowodowało to dekoncentrację zwartych osiedli polskich i rozluźnienie kontaktów w ramach grupy polonijnej (Piątkowska 2002).

Początek lat 80. XX w. przyniósł nową falę emigracji oraz ponowne osłabienie procesów asymilacji w społeczności polonijnej. Podaje się, że w tym okresie do Stanów Zjednoczonych wyemigrowało ponad milion obywateli polskich. Byli to „solidarnościowcy” – emigracja polityczna i ekonomiczna. Obejmowała ona głównie inteligencję, która emigrowała z miast i osiedlała się przede wszystkim w Chicago oraz w Nowym Jorku, czyli w największych skupiskach polonijnych. Ważnymi miejscami osiedlania się tej grupy w Nowym Jorku były Greenpoint oraz Williamsburg (Roszkowski 2007).

Obecnie na Polonię nowojorską składają się grupy pochodzące z różnych fal emigracyjnych. Społeczność imigrantów z Polski stanowią w głównej mierze osoby przybyłe w ostatnich dwóch dekadach. Można więc określić polską grupę imigrantów w Nowym Jorku jako względnie młodą, która w głównej mierze wyemigrowała z Polski w latach 90. XX w. Ponadto Nowy Jork zamieszkuje, liczebnie trudna do oszacowania, polska społeczność nieposiadająca legalnego statusu.

Na podstawie danych spisowych można również ustalić, że w ciągu ostatnich dwóch dekad liczba imigrantów z Polski wykazuje tendencję spadkową. Aktualna liczba Polaków zamieszkujących Nowy Jork w porównaniu z danymi z lat 90. XX w. spadła niemal o 30%. Głównymi przyczynami takiego zjawiska są przede wszystkim: zmniejszająca się liczba osób emigrujących z Polski do

Stanów Zjednoczonych (głównie z powodu zmiany kierunku imigracji Polaków oraz polityki wizowej USA wobec obywateli polskich), a także naturalne procesy kształtujące strukturę demograficzną (ruch naturalny) lub migracje do innych miast czy regionów.

3. Liczebność oraz rozmieszczenie Polonii nowojorskiej

Analiza rozmieszczenia Polonii amerykańskiej wskazuje na jej silną koncentrację w okolicy Wielkich Jezior. Najwięcej osób polskiego pochodzenia skupia się w stanie Nowy Jork. Obszar ten zamieszkuje 975 730 osób deklarujących polskie korzenie⁴, co stanowi ok. 5% ludności stanu. Społeczności polonijne zamieszkują przede wszystkim miasto Nowy Jork (dzielnice Brooklyn, Queens, Manhattan, Staten Island i Bronx), jego obszar metropolitalny (głównie hrabstwo Suffolk, Nassau oraz Westchester i Monroe) oraz region Buffalo.

Polonia zamieszkująca miasto Nowy Jork liczy 220 118 osób⁵. Najwięcej Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia zamieszkuje dzielnicę Brooklyn (Kings County) – 68 165 osób. Mimo że udział osób polskiego pochodzenia w ogóle ludności miasta jest niewielki, to tworzą one wyraźne skupiska, łatwe do zidentyfikowania w przestrzeni miejskiej.

Największym obszarem koncentracji Polonii nowojorskiej w obrębie Brooklynu, ale też całego miasta, jest Greenpoint oraz Williamsburg w północno-zachodniej części dzielnicy. Wśród różnych grup etnicznych zamieszkujących tę jednostkę dominuje ludność pochodzenia polskiego i imigranci z Polski. Polskie pochodzenie zadeklarowało ok. 43% ogółu mieszkańców (17 181 osób).

W mniejszym stopniu Polonia zamieszkuje również obszar centralny tej części miasta (Borough Park, Park Slope, Midwood) i południowy (Sheepshead Bay, Coney Island, Sea Gate oraz Bergen Beach).

Warto podkreślić, że w wymienionych jednostkach, obok Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia, zamieszkuje ludność pochodzenia żydowskiego, rosyjskiego i innych grup słowiańskich. Przykładem mogą być: Williamsburg i Borough Park, zamieszkanе głównie przez ludność żydowską (głównie Żydzi

---

⁴ Dla porównania stan Illinois zamieszkuje ok. 913 043 osób polskiego pochodzenia (U.S. Census Bureau, American Community Survey 2011, Total Ancestry Reported 1-Year Estimates, factfinder2.census.gov).

⁵ Dane statystyczne zamieszczone w tym rozdziale zaczerpnięto z U.S. Census Bureau, American Community Survey 2011, Total Ancestry Reported 1-Year Estimates, factfinder2.census.gov.

ortodoksyjni – chasydzi) oraz Coney Island, Brighton Beach, zamieszkaane przez ludność pochodzenia rosyjskiego.

Dzielnice Queens i Manhattan zamieszkuje porównywalna liczba osób deklarujących polskie pochodzenie – odpowiednio: 61 125 i 65 450; przy czym właśnie na Manhattanie udział osób pochodzenia polskiego ogółem zamieszkujących tę dzielnicę jest największy – ok. 5%. Manhattan jest obszarem dość równomiernej koncentracji Polonii, z wyłączeniem terenów na północ od Central Parku. Osoby polskiego pochodzenia zamieszkują obszar Yorkville, Gramercy, East Village (nazywany nieformalnie *Little Poland*) oraz Greenwich Village. Ta społeczność zamieszkuje obszary charakterystyczne również dla innych enklaw etnicznych, np. ukraińskiej – East Village, żydowskiej – Upper West Side oraz niemieckiej – Yorkville.

W dzielnicy Queens Polacy i Amerykanie polskiego pochodzenia koncentrują się przede wszystkim: w jej zachodniej części – głównie w rejonie Ridgewood, Maspeth, Middle Village; w części północno-wschodniej – Bayside, Bellerose, Floral Park, Oakland Gardens, Fresh Meadows, Rego Park, Forest Hills; oraz na obszarach na wschód od portu lotniczego JFK – Howard Beach i Ozon Park. Obecnie miejsca te cieszą się dużą popularnością wśród Polonii nowojorskiej ze względu na niskie ceny mieszkań i koszty utrzymania. Obserwuje się zjawisko „opuszczania” tradycyjnej dzielnicy polskiej na Greenpoincie i przemieszczania się w kierunku północno-wschodnim, przede wszystkim do Ridgewood. Główną motywacją zmiany miejsca zamieszkania jest wzrastająca cena mieszkań na Greenpoincie, który skutek procesów gentryfikacji staje się popularny wśród młodych Amerykanów.

Dzielnicę Staten Island zamieszkuje 17 449 osób deklarujących polskie pochodzenie. Podobnie jak na Manhattanie, społeczność polonijna Staten Island jest w znacznej mierze rozproszona w porównaniu z innymi dzielnicami. Niemniej jednak można tu wyróżnić obszary szczególnej koncentracji społeczności polskiego pochodzenia. Zamieszkują one głównie część wschodnią wyspy – Oakwood, New Dorp, Great Kills wraz z obszarem przylegającym do mostu Verrazano – Arrochar, South Beach. Mniejsza grupa osób polskiego pochodzenia zamieszkuje również północą część dzielnicy – New Brighton oraz Elm Park. Najmniejsza nowojorska społeczność polonijna znajduje się w dzielnicy Bronx (7929 osób). Osoby polskiego pochodzenia zamieszkują małe powierzchniowo i zwarte obszary we wschodniej części dzielnicy (obszar sąsiadujący z Van Cortland Park – Spuyten Duyvil, Riverdale, North Riverdale, Fieldstone) oraz obszar na zachód od Pelham Bay Park – Co-op City.

Istotnym zjawiskiem są również liczne przemieszczenia społeczności polonijnej w kierunku obszarów położonych poza miastem. Najczęstszym kierunkiem są hrabstwa Nassau oraz Suffolk. Tę część obszaru metropolitalnego Nowego

Jorku zamieszkuje ponad 120 tys. osób polskiego pochodzenia⁶. Cechą charakterystyczną tej społeczności jest silne rozproszenie przestrzenne. Zgodnie z niektórymi opiniami mieszkańców Nowego Jorku, zamieszkanie na tym obszarze jest symbolem awansu społecznego.

4. Kwestia obywatelstwa oraz naturalizacji społeczności polonijnej Nowego Jorku

Nabywanie obywatelstwa przez cudzoziemca – czyli naturalizacja – jest uważane za jeden z najważniejszych wyznaczników zaawansowania procesów asymilacji imigrantów. Tak więc wymiernym wskaźnikiem informującym o „wieku” polonijnych społeczności w odniesieniu do procesów asymilacyjnych może być procentowy udział Amerykanów polskiego pochodzenia, naturalizowanych imigrantów z Polski, a także imigrantów bez statusu obywatela w strukturze polonijnej społeczności Nowego Jorku.

Według danych Amerykańskiego Biura Spisowego z 2009 r. (U.S. Census Bureau), miasto Nowy Jork zamieszkiwało 243 275 osób polskiego pochodzenia. Do tej grupy należą zarówno Amerykanie polskiego pochodzenia (*Polish American*), czyli osoby z obywatelstwem amerykańskim urodzone w Stanach Zjednoczonych, jak i imigranci z Polski posiadający polskie lub amerykańskie obywatelstwo. Liczba osób zaliczanych do kategorii *native* (potomkowie polskich imigrantów urodzonych w USA) wynosiła 184 404, co stanowiło 76% ogółu społeczności polonijnej Nowego Jorku. Status *foreign-born* (imigranci, którzy podali Polskę jako miejsce urodzenia) posiadało 24% ogółu osób zamieszkujących obszar miasta, z czego ponad połowa to osoby naturalizowane, będące pełnoprawnymi obywatelami Stanów Zjednoczonych⁷. Osoby te najczęściej zachowują dwa obywatelstwa – polskie i amerykańskie.

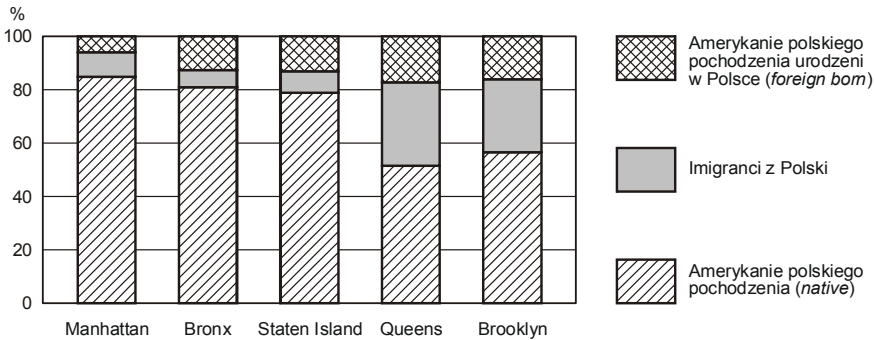
Najwięcej imigrantów z Polski znajduje się w dzielnicy Queens (ryc. 1). W tej grupie dużą część stanowią osoby bez obywatelstwa amerykańskiego. Ponad 65%⁸ wszystkich polskich imigrantów zamieszkujących Queens jest skoncentrowana w zachodniej części dzielnicy – Rigdewood, Maspeth, Middle Village oraz Glendale.

---

⁶ U.S. Census Bureau. 2009 American Community Survey, 1-year Estimates, Selected Populations Tables; NY Metropolitan Area, Population Group: Polish (142-143), www.factfinder.census.gov.

⁷ U.S. Census Bureau, 2009 American Community Survey 1-Year Estimates, Selected Population Profile in the United States, factfinder.census.gov.

⁸ New York Department of City Planning, Community District 1, Community District 5, www.nyc.gov.

Ryc. 1. Struktura społeczności polskiego pochodzenia pod względem miejsca urodzenia i posiadanego statusu obywatela (*native*) oraz imigranta (*foreign-born*) według poszczególnych dzielnic Nowego Jorku w 2008 r.

Źródło: U.S Census Bureau, 2009 American Community Survey 1-Year Estimates, Selected Population Profile in the United States, Population Group: Polish (142-143, factfinder2.census.gov)

Nieco mniejsza liczba polskich imigrantów zamieszkuje dzielnicę Brooklyn. Podobnie jak w przypadku dzielnicy Queens, dużą część w tej grupie stanowią osoby bez amerykańskiego obywatelstwa. Głównym obszarem koncentracji imigrantów z Polski są Greenpoint oraz Williamsburg.

Dzielnicę Manhattan zamieszkuje głównie Amerykanie polskiego pochodzenia – kolejne pokolenia nowojorskich imigrantów (85% całej Polonii na Manhattanie⁹). Udział procentowy osób urodzonych w Polsce jest niewielki, z czego około połowa uzyskała obywatelstwo na drodze naturalizacji. Takie dysproporcje między społecznościami polskiego pochodzenia na Manhattanie oraz na Brooklynie wynikają głównie ze zmieniających się kierunków migracji nowojorskich imigrantów oraz ze zróżnicowanych kosztów utrzymania w różnych częściach miasta. Wyspa Manhattan była zamieszkiwana przez pierwsze pokolenia nowojorskich imigrantów. Tworzyli oni głównie skupienia w południowej części obecnej dzielnicy. Część z tych skupisk, „zasilana” przez kolejne pokolenia potomków pierwszych imigrantów, przetrwała do dzisiaj. Na początku XX w. zmienił się kierunek migracji wewnątrzmijskich. Wraz z napływem nowych fal migracyjnych powstały polskie skupiska na Greenpoincie, do którego docierały kolejne grupy imigrantów. Manhattan stał się mniej atrakcyjny dla Polaków ze względu na wyższe ceny mieszkań oraz wyższe koszty utrzymania. Na Greenpoincie zaś działały liczne organizacje polonijne, pomagające

⁹ Te i dalsze dane statystyczne w rozdziale pochodzą z U.S Census Bureau, 2009 American Community Survey 1-Year Estimates, Selected Population Profile in the United States, Population Group: Polish (142-143, factfinder2.census.gov).

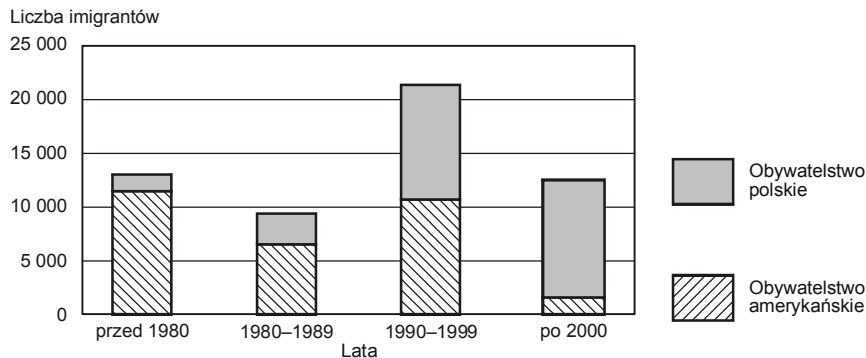
imigrantom z Polski. Miejsce to stało się również obszarem symbolicznym, do którego udawały się liczne pokolenia imigrantów.

Podobnie jak na Manhattanie, polskie skupisko imigrantów w Bronxie jest dość niewielkie i tworzą go Amerykanie polskiego pochodzenia (ponad 80%). Dopelnieniem tej grupy są osoby urodzone w Polsce (zaledwie 19%), z czego większość stanowi grupa osób naturalizowanych. Polonijna społeczność w tej części miasta również należy do najstarszych skupisk kolejnych pokoleń imigrantów z Polski. Wraz z napływem na ten obszar ludności latynoamerykańskiej, wielu Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia opuściło tę część dzielnicy.

Społeczność polonijną zamieszkującą Staten Island również w przeważającej części tworzą Amerykanie polskiego pochodzenia (79%) oraz osoby naturalizowane (13%). Jednak należy zaznaczyć, że skupisko osób polskiego pochodzenia w tej części miasta powstawało w przeważającej części wskutek licznych migracji z innych części Nowego Jorku. Osoby, które osiągały status ekonomiczny pozwalający im na zakup domu w tej części miasta, przenosiły się do tej dzielnicy, inne zaś kierowały się na przedmieścia – do hrabstw położonych głębiej na Long Island oraz hrabstw w stanie New Jersey.

Według badania kwestionariuszowego, przeprowadzonego głównie wśród polonijnej społeczności Brooklynu oraz Queensu, aż 95% respondentów urodziło się w Polsce i przybyło do Nowego Jorku w różnych okresach. Jedynie siedem osób zadeklarowało Stany Zjednoczone jako miejsce urodzenia. Niepełna połowa badanych mieszkańców Nowego Jorku urodzonych w Polsce (49,6%) posiadała nadal polskie obywatelstwo. Na ogół były to osoby z młodszych grup wiekowych. Obywatelstwem polsko-amerykańskim legitymowało się 43% osób, przeważnie w starszych grupach wiekowych. Obywatelstwo amerykańskie posiadało zaledwie 6% badanych osób (Tomalka 2011). Wyniki tych badań, dotyczące obywatelstwa i liczby naturalizowanych osób, mogą potwierdzać dane rządowe, wskazujące głównie na Brooklyn i Queens jako miejsca zamieszkania polskich imigrantów.

Jednym z aspektów asymilacji jest zjawisko mieszanych małżeństw inter-etynicznych (tzw. amalgamacja). Według informacji uzyskanych z badań ankietowych, 88% osób objętych badaniem zawarło małżeństwa wewnątrz polskiej grupy etnicznej (zarówno Polacy, jak i Amerykanie polskiego pochodzenia), natomiast ok. 10% osób zawarło związki z Amerykanami. Ponadto były dwa przypadki małżeństwa kobiety z Portorykańczykiem i Słowakiem. Wynika z tego, że społeczność polskiego pochodzenia zawiera małżeństwa generalnie wewnątrz własnej grupy etnicznej.

Ryc. 2. Liczba imigrantów posiadających obywatelstwo amerykańskie (naturalizowanych) według czasu przybycia do Nowego Jorku w 2006 r.
 Źródło: U.S Census Bureau, 2006–2010 American Community Survey Selected Population Tables, factfinder2.census.gov

Podsumowując, należy podkreślić, że liczba imigrantów polskich w Nowym Jorku nadal jest znaczna (co czwarta osoba polskiego pochodzenia zamieszkująca Nowy Jork jest urodzona w Polsce). Wyniki przeprowadzonych badań kwestionariuszowych pokazały, że niespełna połowa osób nie posiada amerykańskiego obywatelstwa. Dane te potwierdzają statystyki amerykańskie dotyczące Nowego Jorku (ryc. 2); jest to związane głównie z okresem przebywania grup imigrantów w Stanach Zjednoczonych. Największą grupę wśród imigranckiej społeczności Nowego Jorku stanowią osoby przybyłe w latach 90. XX w. oraz w pierwszej dekadzie XXI w. Na ogół są to osoby młode, których główną motywacją wyjazdu jest chęć polepszenia statusu społeczno-ekonomicznego. Prawdopodobnie stąd małe jest zainteresowanie uregulowaniem swego stanu prawnego. Innym powodem może być chęć powrotu w przyszłości do Polski.

5. Organizacja życia religijnego Polonii nowojorskiej

Jedną z najtrwalszych i najliczniejszych instytucji organizujących działalność polonijną jest polska parafia. Miejsce centralne parafii zajmuje polski kościół¹⁰. Większość polskich parafii rzymskokatolickich w Nowym Jorku powstała na przełomie XIX i XX w.

Najczęściej polskie parafie powstawały na obszarach gęsto zasiedlonych przez społeczność polską – niekiedy w tzw. gettach etnicznych, w których następne pokolenia imigrantów zachowywały tradycje związane z polską kulturą religijną i narodową (Czerwińska 2007). Parafie pełniły funkcje zachowawcze

¹⁰ Za polski kościół uznaje się obiekt wybudowany ze środków fundacji osób polskiego pochodzenia (Piątkowska 2002).

w stosunku do dziedzictwa kultury i tożsamości narodowej. Wokół nich koncentrowało się życie religijne, narodowościowe i kulturalne społeczności polonijnej (Piątkowska 2002).

Społeczność polskich imigrantów zawsze przywiązywała dużą wagę do kwestii religijności. Może to potwierdzić wynik badania ankietowego, wskazujący, że aż 72% badanych osób uczęszczało na polskie msze. Czyniły to także osoby z młodszych grup wiekowych, co świadczy o dużej religijności tej społeczności niezależnie od wieku. Kościół jest więc dla grupy polskich imigrantów jedną z najważniejszych instytucji (Tomalka 2011).

W Nowym Jorku znajduje się 19 polskich kościołów rzymskokatolickich. Kościoły wchodzi w skład archidiecezji nowojorskiej, która obejmuje dzielnice Manhattan, Bronx i Staten Island oraz diecezji brooklyńskiej dla dzielnic Queens i Brooklyn.

Najbardziej aktywnymi polskimi kościołami w Nowym Jorku są świątynie w dzielnicy Brooklyn oraz Queens. Charakteryzują się one największą liczbą odprawianych mszy w języku polskim oraz kultywowaniem polskich świąt i tradycji. Największym polskim kościołem w diecezji brooklyńskiej, ale również na obszarze miasta Nowego Jorku jest kościół św. Stanisława Kostki (*St. Stanislaus Kostka*) w polskiej części dzielnicy – Greenpoint. Przy kościele działają: sobotnia szkoła dokształcająca im. Marii Konopnickiej oraz towarzystwa o charakterze religijnym, towarzystwa bratniej pomocy. Liczna grupa osób polskiego pochodzenia uczęszcza na msze m.in. do kościołów Matki Bożej Pocieszenia w Williamsburgu, św. Krzyża w Maspeth, św. Stanisława Biskupa i Męczennika oraz św. Stanisława Kostki na Staten Island (Piątkowska 2002).

Wskutek dynamicznie zachodzących procesów przemieszczania się ludności pochodzenia polskiego nie obserwuje się budowy nowych świątyń katolickich, lecz przejmowanie starszych budynków kościelnych, które służyły innym grupom etnicznym. Przykładem może być, pierwotnie irlandzka, parafia św. Franciszki de Chantal w Borough Park oraz niemiecka parafia św. Macieja w Ridgewood.

Należy również wspomnieć o innych kościołach służących Polonii w Nowym Jorku. W Greenpoincie znajdują się m.in. polskokatolicki kościół Zmartwychwstania, Polski Kościół Pełnej Ewangelii (Kościół Odkupiciela), a także sala Królestwa Świadków Jehowy.

6. Asymilacja językowa oraz szkolnictwo polonijne

Asymilacja językowa jest jedną z najważniejszych faz asymilacji. Znajomość języka państwa przyjmującego jest jednym z najważniejszych elementów skutecznej asymilacji. Czynnikiem przyspieszającym asymilację językową jest roz-

proszenie terytorialne, które powoduje konieczność poznania i przyswojenia języka obcego w celu lepszego funkcjonowania w społeczeństwie

W Nowym Jorku językiem polskim na co dzień posługuje się ponad 63 681 osób¹¹, czyli ok. 36% całej Polonii nowojorskiej (powyżej 5 roku życia). Liczba ta obejmuje grupę imigrantów z Polski i grupę naturalizowanych Amerykanów polskiego pochodzenia. Aż 88% polskojęzycznych osób zamieszkuje dwie dzielnice – Brooklyn oraz Queens (ryc. 3). W dzielnicy Brooklyn ludność polskojęzyczna zamieszkuje głównie Greenpoint (14 tys.), Bayside oraz Williamsburg. Za ostoję języka polskiego w Nowym Jorku nadal uważany jest Greenpoint. Język ten jest obecny stale w miejscach publicznych, w witrynach sklepowych, w nazwach restauracji, agencji turystycznych. Natomiast w dzielnicy Queens najwięcej osób mówi po polsku w Maspeth, Ridgewood oraz Glendale.

W 2011 r. na Manhattanie aż 86%¹² Polonii używało wyłącznie języka angielskiego. Przyczyną tego zjawiska jest obecność mało liczebnej społeczności imigrantów w tej części miasta, ale również zaawansowane procesy asymilacji językowej. Miejscem w obrębie tej dzielnicy, gdzie używa się języka polskiego, jest Lower East Side-East Village-Stuy Town. W dzielnicy Bronx oraz na Staten Island języka polskiego używa bardzo mała grupa osób polskiego pochodzenia. Ponad 90% używa wyłącznie języka angielskiego.

Cechą charakterystyczną polskiej społeczności nowojorskiej jest jej przywiązanie do rodzimego języka. To przywiązanie potwierdza przeprowadzone badanie kwestionariuszowe, które objęło w znacznej mierze populację imigrantów. Jedno z pytań dotyczyło znajomości języka polskiego i angielskiego. Posługiwanie się językiem polskim wśród społeczności imigrantów jest dość oczywiste, choć były przypadki lepszej znajomości języka angielskiego niż polskiego. Poziom znajomości języka angielskiego jest dość zróżnicowany. Aczkolwiek 64% badanej grupy określiło go jako bardzo dobry lub dobry. Około 1/3 osób określiło swój poziom jako średni, a zaledwie 6% respondentów jako słaby. Nikt z ankietowanych nie przyznawał się do braku znajomości tego języka (Tomalka 2011).

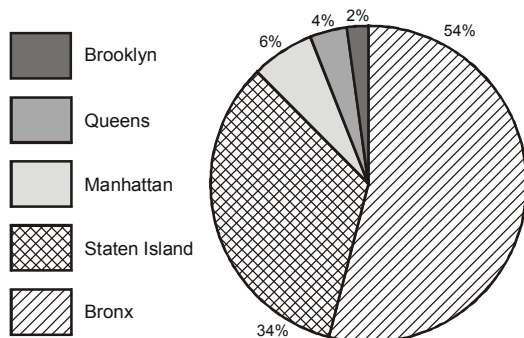
Jednym z najważniejszych elementów wpływających na tempo asymilacji jest przekazywanie języka polskiego przez rodziców swoim dzieciom i posługiwanie się tym językiem w domu. Głównym językiem, którego używały badane

---

¹¹ US Census Bureau. 2011 American Community Survey 1-Year Estimates. Language spoken at home for the population 5 years and over.

¹² U.S Census Bureau, 2009 American Community Survey 1-Year Estimates, Selected Population Profile in the United States, Population Group: Polish (142-143, New York City, Kings County, Brooklyn County, New York County.

osoby, był naturalnie język polski, choć kilku respondentów urodzonych w Polsce stwierdziło, że podstawowym językiem w domu jest język angielski. Wyłącznie językiem angielskim posługiwała się grupa osób urodzonych w Stanach Zjednoczonych. Duża część ankietowanych (22%) używała w kontaktach rodzinnych dwóch języków – polskiego (częściej) i angielskiego. Były również trzy przypadki używania innych języków w kręgu rodzinnym, tj. hiszpańskiego i słowackiego. Należy podkreślić również dość powszechny wśród dzieci i młodzieży polonijnej zwyczaj odpowiadania po angielsku na pytanie zadane przez rodziców w języku polskim (Tomalka 2011).

Ryc. 3. Struktura przestrzenna polskojęzycznej społeczności w dzielnicach Nowego Jorku w 2000 r.
 Źródło: The New York City Department of City Planning, Language Spoken At Home for the population 5 Years and over by neighborhood/ZIP Codes of Residence, New York City, 2000
http://www.nyc.gov/html/dcp/html/census/socio_tables.shtml

W wielu teoriach asymilacji wskazuje się szkołę – oraz szeroko pojęty system edukacji – jako instytucję asymilującą lub przeciwdziałającą asymilacji. Przyjęło się uznawać amerykańską szkołę publiczną, szczególnie w pierwszej połowie XX w., za instytucję asymilującą zgodnie z teorią *melting pot*. W ten sposób doszło do powstania polskiego szkolnictwa doksztalającego, które przez wiele lat pozostawało w cieniu szkolnictwa parafialnego, ale stopniowo, wobec postępu procesów amerykańzacji szkół parafialnych i depolonizacji parafii, zaczynało przejmować rolę wzmacniania polskości (Bonusiak 2004).

W 2011 r., według wyliczeń autorki, na terenie miasta Nowy Jork znajdowało się 17 sobotnich szkół doksztalających oraz dwie akademie katolickie wywodzące się z dawnych polskich szkół parafialnych. Najwięcej szkół doksztalających było w dzielnicy Brooklyn (9 szkół przy polskich parafiach na Greenpoincie, Williamsburgu, Borough Park i Bersonhurst) oraz w Queensie (7 szkół w Ridgewood, Maspeth, Ozone Park).

Szkolnictwo polonijne stanowi ważny element życia kulturalnego, które odzwierciedla etniczną tożsamość, chęć przyswojenia języka polskiego, tradycji narodowych, zwyczajów i obyczajów danej grupy etnicznej. Jest jednym z miejsc kultywowania polskiej tradycji, obok kościołów, siedzib różnych stowarzyszeń, fundacji, kół itp.

7. Elementy tradycji kultywowane przez społeczność Polonii nowojorskiej

Jednym z elementów podtrzymujących etniczną tożsamość jest pielęgnowanie tradycji polskiej rozumianej jako zbiór pewnych elementów kultury – zwyczajów, obyczajów, sposobów myślenia. Przeprowadzone badania kwestionariuszowe objęły głównie grupę polskich imigrantów przybyłych w różnym okresie do Nowego Jorku. Dość istotną kwestią jest ich stosunek do polskich świąt, różniących się zasadniczo od tych obchodzonych w Stanach Zjednoczonych. Według badania kwestionariuszowego aż 92% badanych respondentów obchodziło święta w sposób tradycyjny; dotyczy to głównie świąt o charakterze religijnym: Bożego Narodzenia i Wielkanocy (odpowiednio 87% oraz 81%). W obchodzeniu świąt duże znaczenie odgrywa polski Kościół rzymskokatolicki. Świętom towarzyszy często bogata obrzędowość; tradycja bożonarodzeniowej wieszki wigilijnej i wielkanocnej święconki jest pielęgnowana w różnych kościołach w metropolii nowojorskiej, a szczególnie w kościołach: św. Stanisława Kostki w Greenpoincie, św. Stanisława Kostki na Staten Island, św. Józefa w Jamajce, kościele św. Wojciecha w Elmhurst i Matki Bożej Pocieszenia w Williamsburgu.

Według badania kwestionariuszowego, innymi świętami obchodzonymi przez Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia są m.in.: Dzień Niepodległości (11 listopada – 32% udzielonych odpowiedzi), 3 Maja, Najświętszej Marii Panny, imieniny, urodziny, Dzień Babci. Respondenci najczęściej wymieniali święta religijne jako te najstarszej pielęgnowane. Przywiązanie do tradycji związanych z świętami religijnymi oraz religijność Polonii nowojorskiej świadczą o dużym oddziaływaniu polskiego Kościoła w Nowym Jorku na społeczność polskiego pochodzenia, a także o trwałości pewnych elementów tradycji pielęgnowanych w obcym społeczeństwie (Tomalka 2011).

Jeszcze innymi miejscami kultywowania polskich tradycji są siedziby polonijnych organizacji i konsulatu RP. Szczególna rola przypada jednak Polskiemu Domowi Narodowemu na Greenpoincie, który organizuje – z mniejszą lub większą regularnością – różne imprezy okolicznościowe związane z rocznicami ważnych wydarzeń, świętami polskimi, ale również i amerykańskimi.

8. Organizacje polonijne

W Nowym Jorku działa duża liczba organizacji polonijnych zarówno tych o charakterze lokalnym, jak i ponadlokalnym. Znaczne zagęszczenie instytucji polonijnych na tym obszarze wynika z istnienia m.in. licznej grupy polonijnej, a także z racji pełnienia przez miasto funkcji metropolitalnych. Liczne orga-

nizacje i instytucje mają różnorodny charakter: od naukowo-kulturalnych o ponadlokalnym zasięgu (Polski Instytut Naukowy, Polski Instytut Kulturalny, Fundacja Kościuszkowska, Instytut Piłsudskiego) do społeczno-kulturalnych służących przede wszystkim Polonii w regionie metropolitalnym (Centrum Polsko-Słowiańskie, Polska Bratnia Pomoc), czy instytucji finansowych (Polsko-Słowiańska Unia Kredytowa) (Drağ Korga 2010). Lokalnie działa również popularny wśród Polonii nowojorskiej Polski Dom Narodowy, będący także siedzibą innych organizacji, m.in. Polsko-Amerykańskiego Zespołu Folklorystycznego i Kapeli Ludowej.

Mimo licznych w Nowym Jorku organizacji służących lokalnej społeczności polonijnej i Polonii amerykańskiej wiedza o tych organizacjach i instytucjach jest relatywnie niska. Około 63% badanych osób wskazało jedną organizację polonijną mającą swoją siedzibę w Nowym Jorku. Co trzecia osoba nie знаła polonijnych struktur organizacyjnych w mieście. Najczęściej wymienianą organizacją polonijną było Centrum Polsko-Słowiańskie (55% udzielonych odpowiedzi) oraz Fundacja Kościuszkowska (25%). Dość popularna wśród respondentów jest Liga Morska (22% wszystkich udzielonych odpowiedzi), a także Instytut im. Piłsudskiego. Wymieniano również takie organizacje, jak: Związek Golfistów Amerykanów Polskiego Pochodzenia, Kongres Polonii Amerykańskiej, Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej i Polski Dom Narodowy. Przynależność do organizacji polskich zadeklarowało zaledwie 21% badanych osób. Najwięcej osób (50% z ogółu badanych członków polonijnych organizacji) deklorowało swoje członkostwo w Centrum Polsko-Słowiańskim. Były również pojedyncze przypadki członkostwa w Lidze Morskiej oraz w Polonia Soccer Club (Polonijnym Klubie Piłki Nożnej).

Na pytanie o uczestnictwo w imprezach organizowanych przez polonijne organizacje niespełna 50% respondentów odpowiedziało twierdząco; jednakże aktywny udział w różnych organizowanych wydarzeniach był sporadyczny. Dla ok. 48% badanych osób, którzy potwierdzili uczestnictwo w różnych imprezach, największe znaczenie miała Parada Pułaskiego organizowana raz do roku w pierwszą niedzielę października na Piątej Alei w Nowym Jorku (Tomalka 2011).

Organizacje i instytucje polonijne są często krytykowane za skostnienie lub nieumiejętność zainteresowania swoją działalnością młodszego pokolenia polonijnego. Jednak pewnym symptomem zmian może być powstanie w 1991 r. organizacji młodej Polonii w Nowym Jorku – Polskiej Organizacji Studenckiej (*Polish Students Organization*), zrzeszającej liczne mniejsze kluby i koła studenckie. Duże znaczenie mają też stowarzyszenia o charakterze nieformalnym, grupy związane z konkretnymi zainteresowaniami typu: Polski Klub Żeglarski, Polsko-Amerykańskie Stowarzyszenie Golfistów czy Polonia Soccer Club (klub piłkarski).

9. Wnioski

Wraz ze zmniejszającym się napływem imigrantów z Polski oraz wyraźnymi procesami przemieszczania się nowojorskiej społeczności polonijnej można się spodziewać zintensyfikowania procesów asymilacji w tej grupie. Ponadto wraz z upływem lat liczba naturalizowanych osób stopniowo wzrasta. Znaczna część Polonii nowojorskiej (64% tej grupy¹³) używa języka angielskiego w codziennych kontaktach. Języka polskiego używa głównie pokolenie imigrantów zamieszkujących przede wszystkim Brooklyn oraz Queens. Wśród polonijnych instytucji największe znaczenie mają polska parafia i kościół, w których pielęgnuje się polskie zwyczaje, obchodzi polskie święta. Przy kościołach zaś funkcjonują sobotnie szkoły dokształcające, stanowiące ważny czynnik opóźniający proces asymilacji. Wśród społeczności polonijnej powoli zyskują na znaczeniu nieformalne organizacje czy grupy zainteresowań.

Na podstawie rozmieszczenia skupisk Polonii nowojorskiej oraz przestrzennej koncentracji różnych organizacji i instytucji polonijnych (kościół, szkół polonijnych, siedzib wydawnictw, różnych stowarzyszeń, fundacji itd.) wyróżniono cztery obszary z dużą koncentracją polskiej grupy etnicznej, a także z występowaniem licznych instytucji polonijnych wpływających bezpośrednio na charakter środowiska polonijnego. Dwa skupiska polskiej grupy etnicznej znajdują się w Brooklynie i po jednym w dzielnicach Queens i Manhattan.

Największa grupa Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia zamieszkuje Brooklyn, głównie jego zachodnią część. Znaczna część tej grupy nie posiada obywatelstwa amerykańskiego. Prawie połowa z nich (ok. 47%) posługuje się na co dzień językiem polskim. Dzielnicą ta na tle innych fragmentów miasta charakteryzuje się również największą liczbą polskich kościołów (6), polskich szkół dokształcających (9), a także największą liczbą instytucji polonijnych w Nowym Jorku. W Brooklynie wyodrębniono dwa obszary szczególnej koncentracji ludności polskiego pochodzenia.

Pierwszym z nich jest Greenpoint wraz z północnym Williamsburgiem położony w północno-zachodniej części Brooklynu. Polskie pochodzenie zadeklarowało ok. 43% ogółu mieszkańców tego osiedla (17 181)¹⁴. Dla wielu Amerykanów polskiego pochodzenia i polskich imigrantów Greenpoint jest nadal uważany za „ostoję polskości” ze względu na lokalizację wielu organizacji i instytucji oraz kościołów zbudowanych przez polonijną społeczność. W Green-

¹³ US Census Bureau. 2011 American Community Survey 1-Year Estimates. Language spoken at home for the population 5 years and over.

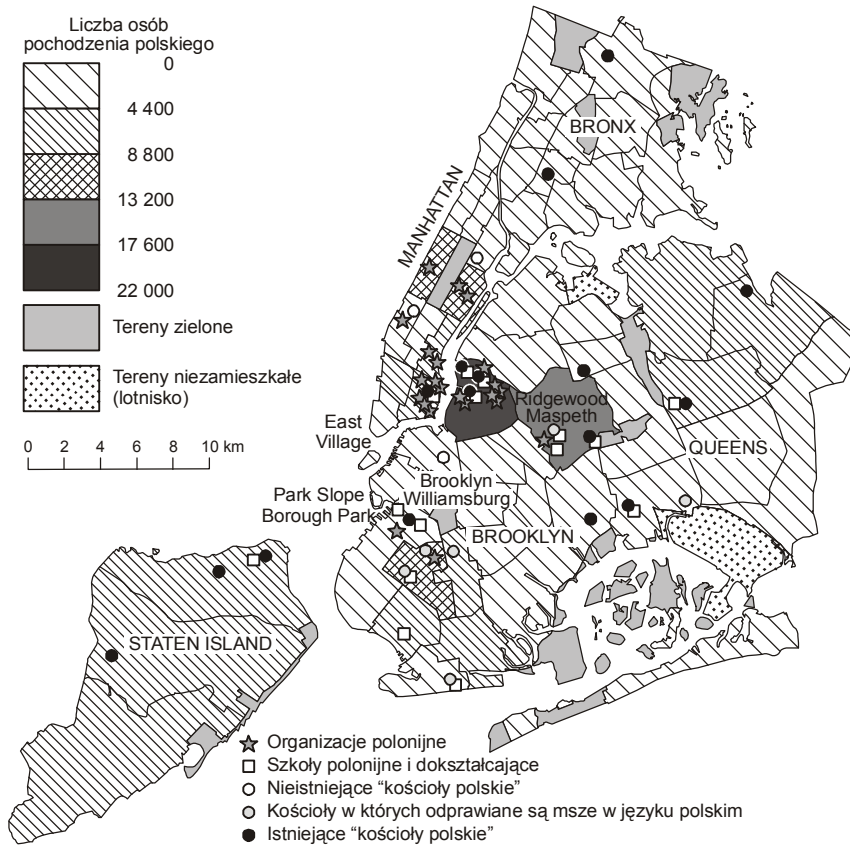
¹⁴ Dane podane dla jednostki – zip code. US. Census Bureau, Fact Finder, Census 2000, 5 Digit Zip Code Tabulation Area, Zip Code 11222 www.factfinder.census.gov.

poincie znajduje się największy polski kościół w Nowym Jorku – kościół św. Stanisława Kostki. Kilka przecznic dalej znajduje się kościół św. Cyryla i Metodego, natomiast w północnym Williamsburgu kościół Matki Boskiej Pocieszenia. Przy kościołach zlokalizowane są liczne polskie szkoły dokształcające: im. Marii Konopnickiej, Polska Szkoła Dokształcająca przy parafii św. Cyryla i Metodego, sobotnia szkoła przy kościele Matki Bożej Pocieszenia. Znaczenie tego miejsca dla lokalnej społeczności polonijnej podkreśla istnienie licznych organizacji, stowarzyszeń, fundacji o zasięgu lokalnym, a także ponadregionalnym. W Greenpoincie znajduje się siedziba redakcji Kuriera Plus, studio Radia Rytm, siedziba stacji Polsat International, a także biuro Kongresu Polonii Amerykańskiej, klub demokratyczny im. Johna Smoleńskiego, Centrum Polsko-Słowiańskie, Polsko-Słowiańska Unia Kredytowa, Zjednoczenie Polsko-Narodowe, Polski Dom Narodowy i wiele innych instytucji.

Drugim obszarem koncentracji ludności polskiego pochodzenia w dzielnicy Brooklyn jest Park Slope/Borough Park obejmujący południowo-zachodnią część Brooklynu. Na tym obszarze znajduje się kilka polskich kościołów rzymskokatolickich – kościół Matki Boskiej Częstochowskiej oraz kościół św. Franciszki de Chantal. Omawianej grupie etnicznej służą również kościoły, w których są odprawiane msze w języku polskim – św. Róży z Limy oraz św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Przy parafiach znajdują się także szkoły dokształcające – Polska Szkoła Dokształcająca przy parafii Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Kazimierza, Polska Szkoła Dokształcająca im. Henryka Sienkiewicza oraz Polska Szkoła Dokształcająca im. gen. Kazimierza Pułaskiego przy parafii św. Franciszki de Chantal. W tej części dzielnicy brooklyńskiej znajduje się również Polski Automobil Klub, a także ma tu siedzibę polski Komitet im. Kazimierza Pułaskiego, współtworzący Paradę Pułaskiego w Nowym Jorku.

W dzielnicy Queens wyróżniono jeden obszar najintensywniejszej koncentracji ludności polskiego pochodzenia; jest to zachodnia części dzielnicy obejmująca Ridgewood, Maspeth, Middle Village oraz Glendale. Polonia zamieszkująca ten obszar, podobnie jak na Brooklynie, ma w znacznej mierze charakter imigrancki. Queens zamieszkuje ponad 66-tysięczna grupa osób polskiego pochodzenia, której znaczną część tworzą imigranci z Polski (ponad 24 tys. osób). Ponadto znajduje się tu aż siedem polskich szkół dokształcających oraz pięć polskich kościołów. Co więcej, aż 52% społeczności polonijnej w tej części miasta porozumiewa się w języku polskim. Wśród licznych polonijnych instytucji na uwagę zasługuje polski kościół św. Krzyża w Maspeth oraz funkcjonująca przy tym kościele Szkoła Języka i Kultury Polskiej im. Jana Pawła II. Do grona polonijnych szkół należy zaliczyć Polską Szkołę Dokształcającą im. Królowej Jadwigi przy kościele św. Macieja oraz Polską Szkołę Dokształcającą im. św. Wincentego Pallottiego przy kościele św. Alojzego.

Ryc. 4. Rozmieszczenie instytucji i organizacji polonijnych na tle struktury przestrzennej osób deklarujących polskie pochodzenie w 2011 r.

Źródło: Population reporting polish ancestry, New York City Department of City Planning <http://www.nyc.gov/html/dcp/pdf/census/mpsfsb13.pdf>

Najbardziej zasymilowaną społecznością polonijną Nowego Jorku jest Polonia mieszkająca na Manhattanie. Ta liczna grupa polskiego pochodzenia, licząca ok. 66 tys. osób, charakteryzuje się niskim udziałem osób urodzonych w Polsce (zaledwie 7%), natomiast wysokim stopniem asymilacji językowej (ok. 80% posługuje się wyłącznie językiem angielskim). Polonia zamieszkująca wyspę Manhattan, żyjąc w dużym rozproszeniu, charakteryzuje się dość równomiernym rozmieszczeniem. Zajmuje obszar po wschodniej i zachodniej stronie dzielnicy, a także okolice Midtown. W tej dzielnicy pozostał tylko jeden polski kościół, przy którym istnieje najstarsza sobotnia szkoła dokształcająca im. Augustyna Kordeckiego. W obrębie miasta wyróżniono jeden obszar szczególny dla społeczności polonijnej Manhattanu – East Village.

Południowy Manhattan (Lower East Side, East Village) był zasiedlony przez pierwszych imigrantów polskich już w XVII w. Był to obszar tradycyjnego polsko-ukraińskiego osadnictwa aż do lat 70. XX w., kiedy charakter tej części dzielnicy znacznie się zmienił pod wpływem imigrantów z Ameryki Łacińskiej. Ze względu na ceny nieruchomości tę część dzielnicy zamieszkuje głównie osoby o nieco wyższej pozycji społeczno-ekonomicznej.

Jak podkreślono na początku rozdziału, czynnik przestrzenny w badaniu procesów asymilacji ma również decydujące znaczenie. Polonijne społeczności Manhattanu, Staten Island oraz Bronxu są w dużej mierze rozproszone, natomiast Polonia w Brooklynie i Queensie tworzy wyraźne obszary koncentracji, które niejednokrotnie stanowią zwarte osiedla polskiej społeczności (Greenpoint). Tam, gdzie kontakt z osobami z tej samej grupy etnicznej jest bardziej intensywny, procesy asymilacji prawdopodobnie będą zachodzić wolniej.

Literatura

- Bonusiak A., 2004, *Szkolnictwo polskie w Stanach Zjednoczonych Ameryki w latach 1984–2003: analiza funkcjonalno-instytucjonalna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Czerwińska M., 2007, *Inkulturacyjna rola parafii polonijnej w USA na przykładzie wybranych parafii z Chicago, Detroit i Nowego Jorku (1867–1976)*, „Studia Polonijne”, 28, s. 243–271.
- Drąg Korga I., 2010, *Polskie instytucje w Nowym Jorku. Historia i współczesność*, [w:] D. Piątkowska (red.), *Polonijny Nowy Jork*, Instytut Józefa Piłsudskiego, Nowy Jork–Opole.
- Drozdowski M., 1979, *Problemy dziejów Polonii*, PWN, Warszawa.
- Drzewieniecki W., 1979, *Polonia amerykańska w perspektywie historycznej*, [w:] Drozdowski M. (red.), *Problemy dziejów Polonii*, PWN, Warszawa.
- Frančić M., 1988, *Emigracja z Polski do Stanów Zjednoczonych Ameryki od roku 1918 do lat siedemdziesiątych XX w.*, [w:] *Polonia amerykańska. Przeszość i współczesność*, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław.
- Frysztański K., 1986, *Polonia w dużym mieście amerykańskim. Studium przemian podspołeczności polonijnej w Buffalo*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- Leś B., 1981, *Kościół w procesie asymilacji Polonii amerykańskiej: przemiany funkcji polonijnych instytucji i organizacji religijnych w środowisku Polonii chicagowskiej*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław.
- Piåtkowska D., 2002, *Polskie kościoły w Nowym Jorku*, Nowy Jork–Opole.
- Roszkowski W., 2007, *Historia Polski 1914–1991*, PWN, Warszawa.
- Taras P., 1989, *Polonia w Detroit: problem kulturowej tożsamości i społecznego awansu: socjologiczne studium społeczności etnicznej w USA*, Pallottinum, Warszawa.

- Tomalka A., 2011, *Procesy asymilacji i standard życia Polonii nowojorskiej*, praca magisterska napisana w Katedrze Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych UŁ, promotor: M. Sobczyński, Łódź.
- Walaszek A., 1979, *Między Nowym Jorkiem a Gdańskiem. Reemigracja ze Stanów Zjednoczonych i Kanady do Polski w latach 1919–1923*, „Przegląd Polonijny”, 3, s. 21–39.
- Walaszek A., 1994, *Światy imigrantów: tworzenie polonijnego Cleveland: 1880–1930*, Nomos, Kraków.
- Walaszek A., 2008, *Polonia amerykańska*, [w:] Płudowski T. (red.), *Ameryka – Społeczeństwo*, t. 1, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 219–250.
- Zych A., 2005, *The Living Situation of Elderly Americans of Polish Descent in Chicago*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP, Wrocław.

Spatial differentiation of assimilation processes of Polish community in New York City

Summary

The paper aims the analysis of assimilation processes of Polish community in New York City. In order to study this complex problem it is necessary to characterize selected factors influencing the pace of assimilation and its differentiation in New York's group of Polish descent. The article presents an origins and development of Polish and Polish-American community as well as its current spatial concentration (residential pattern) and total population in the city. The research also includes naturalization processes associated with taking U.S. citizenship, activities of Polish institutions and organizations and use of native language by group of Polish descent as well as the cultivation of native traditions.

The first Poles immigrated from Poland in the seventeenth century to the Dutch colony, at that time – the New Netherlands and to New Amsterdam as the center of the province. However, the biggest wave of immigration from the Polish lands was related to the socio – economic intense inflow at the turn of twentieth century.

Currently, New York's Polish community is made up of various waves of immigrations. However, the most significant group of Polish immigrants is that from the last two decades. Thus, Polish community in New York can be defined as a relatively young, which mainly emigrated from Poland in the nineties last century.

According to the 2009 American Community Survey , there is about 243,000 people of Polish descent in New York. This group includes both Polish Americans (people born with American citizenship in the United States), as well as Polish immigrants with Polish or American citizenship. Most people with Polish ancestry live in Brooklyn neighborhoods (Greenpoint, Williamsburg, Borough Park, Park Slope, Midwood). The Queens community of Polish descent is mostly located in Ridgewood, Maspeth, Middle Village, Bayside, Bellerose, Floral Park. In Manhattan, Polish community is more dispersed and people with Polish ancestry live mainly in East Village, the Upper West Side and Yorkville (so-called *Little Poland*).

Based on the residential patterns of the Polish community in New York and the spatial concentration of various ethnic organizations and institutions (churches, Sunday schools, associations, institutions, foundations, etc.) the author identifies four areas that are characterized by high population density of the Polish ethnic group as well as the presence of a number of Polish institutions. There are two areas in Brooklyn borough – Greenpoint / Williamsburg, Park Slope and one in Queens – Ridgewood / Maspeth and Manhattan – East Village.

Along with decreasing influx of Polish immigrants and their movements into new communities (spatial dispersion) it can be expected to intensify the processes of assimilation in this group. In addition, it can be observed that the number of naturalized persons is gradually increasing. Another indicator of assimilation advancement might be the attainment of English-proficiency. The greater the level of English-language skills, the higher the chance for educational and employment achievement. A large part of the Polish community in New York (64% of this group) uses only English. Polish language is used mainly by generations of immigrants living primarily in Brooklyn (Greenpoint) and Queens borough (Ridgewood).

Among different Polish organizations and institutions the most important is Polish parish and church which cares for the traditional customs, celebrating Polish Christmas and other holidays. Many Polish parishes in New York City also formed schools (called Sunday schools) which are an important factor in delaying the processes of assimilation.

Key words: Polonia, assimilation, naturalization, New York City.

Agnieszka Tomalka

Katedra Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych, Wydział Nauk Geograficznych,
Uniwersytet Łódzki, 90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31

